

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Факультет № 6
Кафедра фундаментальних та юридичних дисциплін

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
з навчальної дисципліни **«СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО**
ПУБЛІЧНОГО ПРАВА»
обов'язкових компонент освітньої програми другого рівня вищої освіти
(08 Право 081 Право)

м. Харків
2023 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 25.09.2023 р. №8

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 р. №5

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 22.09.2023 р. №8

Розглянуто на засіданні кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6 (протокол від 18.08.2023р. № 8).

Розробники:

1. Доцент кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6 ХНУВС, кандидат юридичних наук К.В. Кисильова.
2. Доцент кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6 ХНУВС, кандидат юридичних наук Д.С. Гета.

Рецензенти:

1. Декан факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор Марчук М.І.
2. Доцент кафедри конституційного та муніципального права юридичного факультету Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, к.ю.н., доцент Зубенко Г.В.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
1.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни				Вид контролю
	Всього	з них:			
		Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	
Тема № 1: Поняття та особливості сучасного міжнародного публічного права	9	2	2	5	залік
Тема № 2: Проблеми кодифікації міжнародного публічного права.	7	-	2	5	
Тема № 3: Право міжнародних організацій та міжнародних конференцій	15	4	2	9	
Тема № 4 Актуальні проблеми права міжнародних договорів	14	2	2	10	
Тема №5 Актуальні проблеми міжнародного гуманітарного права	14	2	2	10	
Тема №6 Актуальні проблеми міжнародного співробітництва у протидії злочинності	16	4	4	10	
Всього за семестр:	75	14	12	49	

**1.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни				Вид контролю
	Всього	з них:			
		Лекції	Семінарські заняття	Самостійна праця	
Тема № 1: Поняття та особливості сучасного міжнародного публічного права	14	2	2	10	залік
Тема № 2: Проблеми кодифікації міжнародного публічного права.	5	-	-	5	
Тема № 3: Право міжнародних організацій та міжнародних конференцій	12	2	-	10	
Тема № 4 Актуальні проблеми права міжнародних договорів	10	-	-	10	
Тема №5 Актуальні проблеми міжнародного гуманітарного права	15	-	-	15	
Тема № 6 Актуальні проблеми міжнародного співробітництва у протидії злочинності	19	2	2	15	
Всього за семестр:	75	6	4	65	

3. Методичні вказівки до семінарських занять

Тема № 1: Поняття та особливості сучасного міжнародного публічного права

Семінарське заняття № 1 Поняття та особливості сучасного міжнародного публічного права

Навчальна мета заняття: формування поняттєво-категоріального апарату з відповідної теми, а також систематизованих стійких знань студентів щодо міжнародного публічного права як особливої системи права, його ролі у

регулюванні міжнародних відносин.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття та основні ознаки міжнародного публічного права.
2. Функції міжнародного публічного права
3. Співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного права.
4. Імплементация норм міжнародного публічного права.
5. Система міжнародного публічного права. Класифікація норм міжнародного публічного права. Джерела міжнародного публічного права.

Методичні вказівки

Приступаючи до висвітлення першого питання, необхідно вивчити поняття «міжнародне публічне право» встановити його ознаки, розглянути об'єкт та предмет міжнародно-правового регулювання, особливості міжнародного права як самостійної правової системи, встановити його відмінності від національного права.

Вивчаючи друге та третє питання необхідно звернути увагу на функції міжнародного публічного права та основні принципи міжнародного публічного. Розглянути зокрема основні та загальні принципи (принцип суверенної рівності держав, територіальної цілісності, принципи самовизначення народів і націй тощо.

Вивчаючи четверте та п'яте питання плану слід звернути особливу увагу при на норми, інститути та галузь міжнародного права. Варто також провести співвідношення системи міжнародного права і системи міжнародних відносин. Потрібно дати визначення принципу суверенної рівності держав, а потім пояснити принцип територіальної цілісності держав, принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань.

Теми рефератів (цільових виступів):

1. Історичні етапи становлення та розвитку міжнародного публічного права.
2. Сучасне міжнародне публічне право, співвідношення з внутрішньодержавним правом.
3. Імплементация норм міжнародного публічного права в національну правову систему.

Література:

Основна:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.
2. Батрименко В. І. Міжнародне право: навчальний посібник. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2012. 323 с.
3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права : підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.
4. Войціховський А.В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.

5. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.
6. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.
7. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право : словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.
8. Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право : навчальний посібник. 2-е вид., змін. та допов. Київ : КНТ, 2010. 344 с.
9. Репецький В. М., Лисик В. М., Микієвич М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під ред. В. М. Репецького. 2-ге вид., стер. Київ : Знання, 2012. 437 с.
10. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.
11. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини : посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / під ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 292 с.
12. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.
13. Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право : підручник. Київ : Знання, 2012. 631 с.
14. Черкес М. Ю. Міжнародне право : підручник. 6-те вид., виправ. і допов. Київ : Знання, 2011. 397 с. идична академія України імені Я. Мудрого». Харків : Право, 2012. 456 с.

Додаткова:

1. Київець О. В. У пошуках міжнародного права: переосмислюючи джерела: монографія. Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2011. 479 с.
 2. Короткий Т. Р., Гнатовський М. М. Звичасві норми міжнародного гуманітарного права : довідник. Київ : Фенікс, 2017. 40 с.
 3. Тарасов О. В. Суб'єкт міжнародного права : проблеми сучасної теорії : монографія. Харків : Право, 2014. 512 с.
- Щокін Ю. В. Міжнародно-правовий звичай: проблеми теорії і практики : монографія / Національний університет «Юридична академія України імені Я. Мудрого». Харків: Право, 2012. 456 с.

Тема №2 Проблеми кодифікації права міжнародного публічного права.

Семінарське заняття №2 Проблеми кодифікації міжнародного публічного права.

Навчальна мета заняття: формування поняттєво-категоріального апарату з відповідної теми, а також систематизованих стійких знань студентів щодо міжнародно-правової відповідальності.

Час проведення: 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття кодифікації і прогресивного розвитку міжнародного права. Основні напрями кодифікації міжнародного права. Міжнародно-правовий механізм імплементації норм міжнародного права. Імплементація та трансформація норм міжнародного права.
2. Сфера застосування міжнародного публічного права.
3. Об'єктивна необхідність існування міжнародного публічного права.
4. Міжнародне право та міжнародна система.
5. Джерела міжнародного публічного права. Основні джерела міжнародного права. Допоміжні джерела міжнародного права.
6. Співвідношення договору і звичаю Поняття основних принципів міжнародного публічного права.

Методичні вказівки

Розпочати відповідь на перше питання варто з визначення відповідальності, як важливого інституту міжнародного права. При цьому зазначаючи, що у справі підтримки міжнародного правопорядку інститут міжнародно-правової відповідальності відіграє значну роль і є необхідним юридичним засобом забезпечення дотримання норм права, засобом відновлення порушених міжнародних відносин. До підстав міжнародно-правової відповідальності слід назвати порушення міжнародного зобов'язання, тобто вчинення міжнародного правопорушення. Виходячи із вітчизняної доктрини міжнародного права міжнародні правопорушення доцільно розмежувати на міжнародні злочини і злочини міжнародного характеру. В межах цього питання

потрібно дати характеристику цих міжнародних правопорушень, а також вказати на їх відмінні ознаки за об'єктом посягання і ступенем їх суспільної небезпеки.

Відповідаючи на друге питання слід зауважити, що міжнародно-правова відповідальність реалізується в конкретних видах (загальний зміст, юридичний характер наслідків за вчинення міжнародного правопорушення) і формах (способи реалізації відповідальності в межах конкретного виду відповідальності). Розрізняють два види відповідальності: політичну і матеріальну. Саме від специфіки міжнародного правопорушення залежить, який вид відповідальності буде застосований. В рамках політичного виду відповідальності варто виділити і охарактеризувати такі форми: репресалії, реторсії, сатисфакції і санкції. Сутністю матеріальної відповідальності слід назвати повну або часткову компенсацію завданих матеріальних збитків. При цьому вказати на форми матеріальної відповідальності: репарації, реституції і субституції. В межах даного питання важливо розглянути питання щодо підстав звільнення від міжнародно-правової відповідальності.

Висвітлюючи третє питання потрібно підкреслити, що суб'єктом відповідальності в міжнародному праві, як правило, виступає держава. При цьому держава розглядається як єдине ціле незалежно від того, який орган держави вчинив правопорушення. Держава відповідає за всі свої органи, так само як і за діяння посадових та інших уповноважених осіб. Особливу увагу слід звернути на положення Проекту статей щодо відповідальності держав 2001 року, що визначає кваліфікаційні умови за яких поведінка будь-якого органу, особи або установи повинна розглядатися діяння самої держави відповідно до міжнародного права.

Завершуючи роботу над темою необхідно звернутися до питання відповідальності фізичних осіб, що займає особливе місце в міжнародному праві. Важливо вказати, що індивідуальну відповідальність передбачають деякі міжнародні конвенції, Статути створених міжнародних трибуналів щодо Югославії і Руанди і положення Статуту Міжнародного кримінального суду. Особливу увагу слід звернути на діяльність Міжнародного кримінального суду, проблеми співвідношення положень Статуту та національного законодавства України, зокрема Конституції України.

Теми рефератів (цільових виступів):

1. Кодифікації і прогресивного розвитку міжнародного публічного права в умовах сьогодення.
2. Сфера застосування міжнародного публічного права.
3. Критерії співвідношення поняття договору і звичаю у міжнародному публічному праві.

Література:

Основна

1. Антипенко В. Ф., Тимченко Л. Д., Беглий О. В., Радзівілл О. А. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / під ред. В. Ф. Антипенка. Київ : НАУ, 2012. Т. 1. 420 с.

2. Антипенко В. Ф., Тимченко Л. Д., Беглий О. В., Радзівілл О. А. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / під ред. В. Ф. Антипенка. Київ : НАУ, 2012. Т. 2. 348 с.

3. Антонович М. М. Міжнародне право: навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 384 с.

4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

5. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.

Дадаткова

1. Адрейченко С. С., Зелінська Н. А., Дрьоміна-Волок Н. В., Коваль Д. О. Теорія та практика міжнародного кримінального права. Одеса : Фенікс, 2017. 582 с.

2. Малишева Ю. В. Розвиток інституту санкцій у сучасному міжнародному праві. *Публічне право*. 2012. № 2. С. 170-176.

3. Мохончук С. М. Міжнародна регламентація відповідальності за злочини проти миру та безпеки людства. *Юрист України*. 2012. № 1/2. С. 76-81.

4. Солоненко О. М. Міжнародна кримінальна юстиція: етапи становлення та розвитку. Київ : Ліра-К, 2017. 360 с.

Тема № 3 Право міжнародних організацій та міжнародних конференцій

Семінарське заняття № 3 Право міжнародних організацій та міжнародних конференцій

Навчальна мета заняття: формування поняттєво-категоріального апарату з відповідної теми, а також систематизованих стійких знань студентів щодо права міжнародних організацій.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття, джерела права міжнародних організацій.
2. Юридична природа міжнародної організації. Похідна і функціональна правосуб'єктність. Ознаки міжурядової організації. Внутрішнє право міжнародних організацій. Види міжнародних організацій.
3. Організація Об'єднаних Націй: Статут, цілі, принципи, членство. Система органів ООН. Спеціалізовані установи ООН.
4. Регіональні міжнародні організації. Загальна характеристика регіональних організацій, їх різновиди.

Методичні вказівки

Відповідаючи на перше питання слід зауважити, що міжнародні організації відіграють значну роль в міжнародних відносинах і в міжнародному праві. Вони ефективно сприяють гармонізації міжнародних відносин, ліквідації напруженості в них і врегулюванню конфліктів. Після визначення права

міжнародних організацій необхідно розглянути джерела права міжнародних організацій, до яких відносяться статuti міжнародних організацій, інші міжнародні угоди, міжнародні звичаї, акти міжнародних організацій. При цьому увагу доцільно приділити Віденській конвенції про право договорів між державами й міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями від 21.05.1986 р., Віденській конвенції про представництво держав у їхніх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру від 14.03.1975 р., Статуту Організації Об'єднаних Націй 1945 р., Конвенції про привілеї та імунітети ООН від 13.02.1946 р., Конвенції про привілеї та імунітети спеціалізованих установ ООН від 21.11.1947 р. та інші.

Розкриваючи друге питання слід зауважити, що міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій має похідний (вторинний) характер, оскільки міжнародні організації констатуються як суб'єкти міжнародного права на основі угод первинних суб'єктів – держав. Юридичною основою діяльності міжнародної організації є міждержавна угода (статут) або угоди (установчі акти), що представляють собою міжнародні договори. Особливу увагу потрібно приділити класифікації і основним ознакам, властивих будь-яким міжнародним організаціям: участь у них суверенних держав, договірна основа, наявність визначених цілей, система постійно діючих органів, володіння міжнародною правосуб'єктністю, відповідність міжнародному праву. Крім того потребує вивчення роль міжнародних організацій у вирішенні глобальних проблем сучасності.

Третє питання присвячене вивченню діяльності Організації Об'єднаних Націй, що є універсальною міжнародною організацією з питань підтримки міжнародного миру і безпеки та розвитку співпраці між державами. Аналіз діяльності ООН не буде повним без розкриття правової природи цієї організації, її цілей (ст. 1 Статуту ООН) та принципів (ст. 2 Статуту ООН). Розглядаючи головні органи ООН і спеціалізовані установи ООН потрібно приділити увагу організаційній структурі, функціям та повноваженням. Особливу увагу при цьому слід звернути на склад, компетенцію і порядок роботи Генеральної Асамблеї, склад і функції Ради Безпеки та Міжнародного Суду, а також організацію діяльності Секретаріату ООН. Необхідним є визначення ролі України в створенні та участі в діяльності ООН.

Завершуючи розкриття теми слід зазначити, що у системі міжнародних об'єднань особливе місце належить регіональним організаціям. Слід приділити увагу вивченню правової основи функціонування, умовам створення та функціям регіональних і субрегіональних організацій. Питання про правомірність їх створення є особливо важливим, оскільки тепер Україна є членом таких регіональних організацій, як Рада Європи, ОБСЄ, СНД тощо. Крім того, стратегічною метою України є набуття членства в найвпливовіших європейських регіональних організаціях. Вивчаючи міжнародні регіональні організації, потрібно дати їх характеристику і вказати на їх різновид.

Теми рефератів (цільових виступів):

1. Юридична природа міжнародної організації.
2. Організація Об'єднаних Націй історичні етапи створення та основна

мета діяльності.

3. Регіональні міжнародні організації.

Література:

Основна

1. Войціховський А. В. Діяльність Європейського Союзу щодо протидії торгівлі людьми. *Право і безпека*. Випуск № 2 (61). Харків : Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ, 2016. С. 18-24.
2. Войціховський А. В. Діяльність Ради Європи щодо протидії торгівлі людьми. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. Випуск 2 (73). Харків : Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ, 2016. С. 45-54.
3. Войціховський А. В. Міжнародні неурядові організації у боротьбі зі злочинністю. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право*. Випуск 8. 2010. № 934. С. 93-97.
4. Войціховський А. В. Тенденції створення регіональних міжнародних правоохоронних організацій у сучасних умовах. *Науковий Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. Випуск 28. Том 3. Ужгород : Вид-во Ужгородського національного університету внутрішніх справ, 2014. С. 166-170.
5. The Legal Mechanisms of Ensuring Regional Cooperation in Combatting Crime Within the Framework of the Council of Europe: Experience of Ukraine / A. Voitsikhovskyi, O. Bakumov, O. Ustymenko, M. Marchuk. *The Central European Journal of International and Security Studies (CEJISS)*. 2019. Volume 13. Issue 1. p. 138-160.

Додаткова:

- 1 Грачевська Т. О. Міжнародні неурядові організації та їх внесок у проблему подолання бідності / Т. О. Грачевська // Грани. - 2014. - № 5. - С. 162-166.
2. Діяльність Міжнародної організації праці [Текст] : навч. посіб. / [Ю. Д. Древаль та ін. ; за заг. ред. Ю. Д. Древаля] ; Нац. ун-т цивіл. захисту України. - Харків : ХНАДУ, 2015. - 184 с.
3. Жекало Г. І. Міжнародні організації у політичних протиріччях та конфліктах сучасної України: концепція досліджень / Г. І. Жекало // Гілея: науковий вісник. - 2014. - Вип. 86. - С. 330-334.

Тема № 4 Актуальні проблеми права міжнародних договорів Семінарське заняття № 4 Актуальні проблеми права міжнародних договорів

Навчальна мета заняття: формування поняттєво-категоріального апарату з відповідної теми, а також систематизованих стійких знань студентів щодо права міжнародної безпеки.

Кількість годин: 2 години

Навчальні питання:

1. Поняття права міжнародних договорів, його джерела та предмет регулювання.
2. Поняття міжнародних договорів, його види і форма.
3. Порядок укладання міжнародних договорів.
4. Набуття міжнародними договорами чинності, його реєстрація та опублікування.
5. Дія і дійсність міжнародних договорів.

Методичні вказівки

Приступаючи до висвітлення першого питання, слід розкрити природу, сутність та джерела права міжнародних договорів як базової галузі міжнародного права. При цьому необхідно перш за все ознайомитись із кодифікуючими документами права міжнародних договорів: Віденська Конвенція про право міжнародних договорів 23.05.1969 р., Віденська Конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 21.03.1986 р.

Відповідаючи на друге питання потрібно засвоїти поняття та класифікацію міжнародного договору в залежності від кількості учасників договорів (двосторонні і багатосторонні), за об'єктом регулювання (політичні, економічні, культурні, територіальні та ін.), за строком дії (строкові і безстрокові), за рівнем укладення (міждержавні, міжурядові і міжвідомчі). Розкриття змісту зазначених видів міжнародних договорів є предметом вивчення даного питання.

Висвітлюючи третє питання, потрібно розкрити особливості порядку укладання міжнародного договору, зокрема звернути увагу на такі етапи як підготовка, прийняття та встановлення автентичності договору. Особливу увагу при цьому слід звернути на форму, структуру та сторони міжнародного договору. Варто також розглянути правила застосування застережень до міжнародного договору. При цьому слід зауважити, що міжнародні договори повинні укладатися, діяти й припиняти свою дію за встановленими правилами, які закріплені у Віденській конвенції 1969 р.

У межах четвертого питання потрібно охарактеризувати процедуру набуття міжнародними договорами чинності, їх реєстрації та офіційного опублікування. Необхідно звернути увагу на умови зміни тексту, зберігання, тлумачення та виконання міжнародного договору. Реєстрація та офіційне опублікування міжнародних договорів на національному рівні здійснюється відповідно до внутрішнього законодавства держав учасниць, зокрема Закону України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 р.

Розкриваючи п'яте питання, слід першочергово розглянути міжнародно-правові засади чинності, дійсності та недійсності міжнародного договору.

Теми рефератів (цільових виступів):

1. Поняття міжнародних публічних договорів та їх значення для належних дипломатичних зв'язків.
2. Набуття міжнародними договорами чинності, його реєстрація та опублікування.
3. Дійсність міжнародних договорів та порядок втрати чинності.

Література:

Основна

1. Антипенко В. Ф., Тимченко Л. Д., Беглий О. В., Радзівілл О. А.
2. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.
3. Батрименко В. І. Міжнародне право: навчальний посібник. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2012. 323 с.
4. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право: словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.
5. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.
6. Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право: підручник. Київ : Знання, 2012. 631 с.
7. Черкес М. Ю. Міжнародне право : підручник. 6-те вид., виправ. і допов. Київ: Знання, 2011. 397 с.

Додаткова

1. Льовін А. Відповідальність за правомірну діяльність в європейському міжнародному праві. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Міжнародні відносини*. 2012. Вип. 38/39. С. 116-118.
2. Малишева Ю. В. Розвиток інституту санкцій у сучасному міжнародному праві. *Публічне право*. 2012. № 2. С. 170-176.
3. Мохончук С. М. Міжнародна регламентація відповідальності за злочини проти миру та безпеки людства. *Юрист України*. 2012. № 1/2. С. 76-81.

Тема №5 Актуальні проблеми міжнародного гуманітарного права Семінарське заняття № 5 Актуальні проблеми міжнародного гуманітарного права

Навчальна мета заняття: формування поняттєво-категоріального апарату з відповідної теми, а також систематизованих стійких знань студентів щодо права міжнародної безпеки.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття і джерела міжнародного гуманітарного права та права міжнародної безпеки.
2. Система всеосяжної міжнародної безпеки. Міжнародні стандарти у сфері прав людини та їх закріплення в міжнародних документах
3. Універсальна система колективної безпеки. Регіональні системи колективної безпеки.
4. Міжнародно-правова регламентація правового становища населення

Методичні вказівки

Приставаючи до висвітлення першого питання, слід розкрити поняття,

складові міжнародної безпеки і засоби її забезпечення. При цьому варто охарактеризувати роль міжнародного права у створенні та реалізації системи міжнародної безпеки, а також визначити поняття, систему принципів і джерел права міжнародної безпеки.

Відповідаючи на друге питання, потрібно проаналізувати організацію та сутність системи всеохопної міжнародної безпеки. Особливу увагу при цьому слід звернути на всеохоплюючий підхід до зміцнення міжнародного миру та безпеки згідно із Статутом ООН, в рамках якого розглянути Резолюцію Генеральної асамблеї ООН 07.12.1988 р. Варто також ознайомитись із законодавчими актами України з питань державної безпеки і військової сфері, у тому числі Законами України «Про основи національної безпеки України» 19.06.2003 р. і «Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки» 24.06.2004 р. тощо.

У межах третього питання спочатку потрібно дати визначення поняттю і видам колективної системи безпеки. Необхідно звернути увагу на поділ організації з міжнародної безпеки на універсальні і регіональні та охарактеризувати їх. Слід приділити увагу вивченню правових основ взаємодії між регіональними організаціями й ООН. Необхідно проаналізувати становлення інституціонального механізму забезпечення безпеки в Європі, ознайомитись із концепцією «загальноєвропейського дому», розкрити особливості статусу Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) та проблеми забезпечення колективної безпеки держав Азії і Африки.

Висвітлюючи четверте питання, потрібно розкрити особливості роззброєння і обмеження зброї, Регулювання озброєння і концепція роззброєння відповідно до Статуту ООН. Потребує детального вивчення універсальний механізм роззброєння, міжнародний і національний контроль за роззброєнням. Потрібно проаналізувати та охарактеризувати міжнародно-правову основу роззброєння чи скорочення зброї, а саме Договір про заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, космічному просторі та під водою 15.08.1963 р., Договір про заборону розміщення на дні морів і океанів і в його надрах ядерної зброї та інших видів зброї масового знищення 11.02.1971 р., Конвенцію про заборону воєнного чи будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище 18.05.1977 р., Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань 10.09.1996 р., Конвенцію про заборону чи обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних пошкоджень, чи такі, що мають не вибірккову дію 10.10.1980 р. і Додаткові протоколи, Конвенцію про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та їх знищення 18.09.1997 р. (Оттавську конвенцію), Конвенцію про заборону розробки, виробництва і накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї і про її знищення 10.04.1972 р., Конвенцію по заборону розробки, виробництва, накопичення і застосування хімічної зброї та про її знищення 13.01.1993 р., Договір про нерозповсюдження ядерної зброї 01.07.1968 р.

У межах п'ятого питання потрібно, перш за все, відмітити міжнародно-

правові засади скорочення звичайних збройних сил в Європі, зокрема потребує вивчення Договору про звичайні збройні сили в Європі від 19.11.1990 р. та складаючи його Протоколи. Крім того, необхідно приділити увагу існуючим заходам щодо зміцнення довіри між державами й проаналізувати Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. і Підсумковий документ Стокгольмської конференції по заходам зміцнення довіри і безпеки та роззброєння в Європі 1986 р., Договір про відкрите небо 1992 р.

Теми рефератів (цільових виступів):

1. Право міжнародної безпеки особливості існування в сучасних умовах.
2. Система всеосяжної міжнародної безпеки.
3. Міжнародно-правова регламентація правового становища населення.

Література:

Основна

1. Антипенко В. Ф., Тимченко Л. Д., Беглий О. В., Радзівілл О. А. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / під ред. В. Ф. Антипенка. Київ: НАУ, 2012. Т. 2. 348 с.
2. Антонович М. М. Міжнародне право: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 384 с.
3. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.
4. Батрименко В. І. Міжнародне право: навчальний посібник. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2012. 323 с.
5. Буткевич О. В. Історія міжнародного права : підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.
6. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

Додаткова

1. Войціховський А. В. Міжнародне співробітництво в боротьбі з кіберзлочинністю. *Право і безпека*. Випуск № 4 (41). Харків : Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ, 2011. С. 107-112.
2. Войціховський А. В. Питання інформаційної безпеки України на сучасному етапі. *Право і безпека*. Випуск № 3 (58). Харків : Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ, 2015. С. 15-21.

Тема № 6: Актуальні проблеми міжнародного співробітництва у протидії злочинності

Семінарське заняття № 6 Актуальні проблеми міжнародного співробітництва у протидії злочинності

Навчальна мета заняття: формування поняттєво-категоріального апарату з відповідної теми, а також систематизованих стійких знань студентів щодо міжнародного кримінального права.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Основні напрямки та форми міжнародного співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю.
2. Правові основи співробітництва в боротьбі з окремими видами злочинів.
3. Інститут видачі злочинців у міжнародному публічному праві (екстрадиція).
4. Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол).

Методичні вказівки

Приставаючи до висвітлення першого питання, слід розкрити правові основи співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю, перш за все – міжнародною. При цьому варто засвоїти поняття, предмет і систему міжнародного кримінального права. Особливу увагу при цьому слід звернути на функції норм міжнародного цивільного права, його джерела та види актів із питань співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю.

Відповідаючи на друге питання потрібно охарактеризувати систему засад і принципів міжнародного кримінального права, їх сутність, зміст, роль та значення в організації співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю.

У межах третього питання спочатку потрібно дати визначення злочинів міжнародного характеру як основного об'єкта співробітництва держав із запобігання таким злочинам і покарання осіб, які їх скоїли. Варто також визначити відмінності злочинів міжнародного характеру від звичайних кримінальних злочинів і від міжнародних злочинів, розкрити ознаки і суб'єктів міжнародних злочинів і злочинів міжнародного характеру. Необхідно звернути увагу на класифікацію злочинів проти міжнародного права, детально характеризуючи такі різновиди міжнародних злочинів як замах на осіб, які користуються міжнародним захистом, захоплення заручників, захоплення повітряних суден, незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин.

Висвітлюючи четверте питання, слід виходити з того, що міжнародні договори є правовою основою співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю. Необхідно розкрити цілі, сутність та особливості універсальних міжнародних конвенцій, спрямованих на організацію і розвиток співробітництва держав по боротьбі з окремими видами злочинів (незаконне втручання у діяльність цивільної авіації; підробка грошових знаків; міжнародний тероризм; рабство та работоргівля; незаконне виготовлення та розповсюдження наркотичних засобів та психотропних речовин, торгівля людьми та ін.). Потребують детального вивчення й міжнародні договори про надання правової допомоги у кримінальних справах, зокрема щодо механізму видачі осіб, які скоїли злочин, та передачі засуджених осіб державі, громадянами якої вони є, для відбуття покарання. Необхідно також проаналізувати принцип універсальної кримінальної юрисдикції.

У межах п'ятого питання потрібно, перш за все, відмітити основні організаційні форми співробітництва держав у боротьбі зі злочинами міжнародного характеру: укладення договорів, участь у міжнародних організаціях, робота конгресів ООН з попередження злочинності та поведження з правопорушниками. Слід приділити увагу вивченню структури, функцій та повноважень Міжнародної організації кримінальної поліції (Інтерполу), Бюро по координації боротьби з організованою злочинністю та іншими небезпечними видами злочинів на території СНД і міжнародних трибуналів. Крім того необхідно розглянути статус і організацію діяльності Міжнародного кримінального суду та його місце у системі органів, що ведуть боротьбу зі злочинністю.

Теми рефератів (цільових виступів):

1. Інститут видачі злочинців у міжнародному публічному праві (екстрадиція).
2. Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол).
3. Правові основи співробітництва в боротьбі з окремими видами злочинів.

Література:

Основна

1. Войціховський А.В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
2. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.
3. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.
4. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право : словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.
5. Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право : навчальний посібник. 2-е вид., змін. та допов. Київ : КНТ, 2010. 344 с.

Додаткова

1. Войціховський А. В. Міжнародні неурядові організації у боротьбі зі злочинністю. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право. Випуск 8. 2010. № 934. С. 93-97.
2. Войціховський А. В. Тенденції створення регіональних міжнародних правоохоронних організацій у сучасних умовах. *Науковий Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. Випуск 28. Том 3. Ужгород : Вид-во Ужгородського національного університету внутрішніх справ, 2014. С. 166-170.
3. Макаренко Є. А. *Міжнародна інформаційна безпека: теорія і практика* : підручник. Київ : Центр вільної преси, 2016. 417 с.
4. Малишева Ю. В. Розвиток інституту санкцій у сучасному міжнародному праві. *Публічне право*. 2012. № 2. С. 170-176.

5. Мохончук С. М. Міжнародна регламентація відповідальності за злочини проти миру та безпеки людства. *Юрист України*. 2012. № 1/2. С. 76-81.

4. Рекомендована література

Основна:

1. Анакіна Т. М., Гавриленко О. А., Крістані Ф. Основи права Європейського Союзу: підручник / під ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 456 с.

2. Антипенко В. Ф., Тимченко Л. Д., Беглий О. В., Радзівілл О. А. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / під ред. В. Ф. Антипенка. Київ : НАУ, 2016. Т. 1. 420 с.

3. Антипенко В. Ф., Тимченко Л. Д., Беглий О. В., Радзівілл О. А. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / під ред. В. Ф. Антипенка. Київ : НАУ, 2018. Т. 2. 348 с.

4. Антонович М. М. Міжнародне право: навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 384 с.

5. Анцелевич Г. О. Покрещук О. О. Міжнародне право: підручник / Українська академія зовнішньої торгівлі. Київ : Алерта; 2013. 409 с.

6. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

7. Батрименко В. І. Міжнародне право: навчальний посібник. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2012. 323 с.

8. Буткевич О. В. Історія міжнародного права : підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

9. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.

10. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

11. Георгіца А. З, Чикурлій С. О. Міжнародне публічне право : навчально-методичний посібник. / Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2012. 175 с.

12. Гердеген М. Міжнародне право / пер. з нім. Київ : К.І.С., 2011. 516 с.

14. Дмитрієв А. І., Муравйов В. І. Міжнародне публічне право: навчальний посібник / під ред. Ю. С. Шемшученко, Л. В. Губерський; Міністерство освіти і науки України, Київський університет права, Київський національний університет ім. Т. Шевченка. Інститут міжнародних відносин. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 638 с.

16. Кісілевич-Чорнойван О. М. Міжнародне інформаційне право : навчальний посібник. Київ : ДП Вид. дім Персонал, 2011. 160 с.

17. Копійка В. В., Скороход Ю. С., Матвієнко В. М. Міжнародні організації : підручник / під ред. В. В. Копійки. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВПЦ Київський університет, 2015. 783 с.

- 18.Кормич Б. А. Інформаційне право : підручник. Харків : БУРУН і К., 2011. 334 с.
- 19.Короткий Т. Р., Чайковський Ю. В. Міжнародне публічне право : начально-методичний посібник. Одеса : Фенікс, 2019. 168 с.
- 21.Кучик О. С., Суховолець І. Р., Сельмах А. Б., Литвин Г., Тюшка А. Міжнародні організації : навчальний посібник / під заг. ред. О. С. Кучика . 2-ге вид., перероб. і доп., Київ : Знання, 2017. 749 с.
- 22.Макаренко Є. А. Міжнародна інформаційна безпека: теорія і практика : підручник. Київ : Центр вільної преси, 2016. 417 с.
- 23.Малиновська Т. М., Шорохова Г. М. Міжнародні стандарти щодо захисту прав і свобод людини у діяльності Національної поліції : науково-методичні рекомендації. Харків : ХНУВС, 2016. 70 с.
- 24.Мацко А. С. Міжнародне право : навчальний посібник. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : МАУП, 2015. 232 с.
25. 26.Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.
- 27.Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.
- 28.Мокій А. І., Яхно Т. П., Бабець І. Г. Міжнародні організації : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 280 с.
- 29.Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право : словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.
- 31.Репецький В. М., Лисик В. М. Міжнародне гуманітарне право : підручник. Київ : Знання, 2017. 467 с.
- 32.Репецький В. М., Лисик В. М., Микієвич М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під ред. В. М. Репецького. 2-ге вид., стер. Київ : Знання, 2012. 437 с.
- 33.Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.
- 34.Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини : посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / під ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 292 с.
- 35.Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.
- 36.Телипко В. Е, Овчаренко А. С. Міжнародне публічне право : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2010. 608 с.
- 37.Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право : підручник. Київ : Знання, 2012. 631 с.
- 38.Фролова Л. О., Блажівський Є. М., Козьяков І. М. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження : науково-практичний посібник. Київ : Алерта, 2013. 348 с.

39. Черкес М. Ю. Міжнародне право : підручник. 6-те вид., виправ. і допов. Київ : Знання, 2011. 397 с.

Додаткова:

1. Адрейченко С. С., Зелінська Н. А., Дрьоміна-Волок Н. В., Коваль Д. О. Теорія та практика міжнародного кримінального права. Одеса: Фенікс, 2017. 582 с.

2. Акуленко В. І., Андреасян Г. А., Білорицький Г. О. Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України : монографія / під ред. В. Н. Денисова. Київ : Юстиніан, 2016. 672 с.

3. Войціховський А. В. Діяльність Європейського Союзу щодо протидії торгівлі людьми. Право і безпека. Випуск № 2 (61). Харків : Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ, 2016. С. 18-24.

4. Войціховський А. В. Діяльність Ради Європи щодо протидії торгівлі людьми. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. Випуск 2 (73). Харків : Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. С. 45-54.

5. Войціховський А. В. Забезпечення безпеки інформаційного простору як напрям правоохоронної діяльності ООН. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. № 2 (76). Дніпропетровськ: Видавництво Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, 2015. С. 76-85.

6. Войціховський А. В. Кібербезпека як важлива складова системи захисту національної безпеки європейських країн. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 53. С. 26-37. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2018/07/voysikhovskyy_53.pdf (дата звернення: 15.07.2019).

7. Войціховський А. В. Кібербезпека як напрям євроатлантичної інтеграції України. Право і безпека у контексті європейської та євроатлантичної інтеграції: збірник статей та тез наукових повідомлень за матеріалами дискусійної панелі II Харківського міжнародного юридичного форуму, м. Харків, 28 вересня 2018 р. / редкол.: Ю. Г. Барабаш, Т. М. Анакіна, Д. В. Аббакумова. Харків : Право, 2018. С. 4248.

8. Войціховський А. В. Міжнародне співробітництво у боротьбі з торгівлею людьми. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право*. № 1077. 2013. С. 148-152.

9. Войціховський А. В. Особливості договірно-правового регулювання співробітництва держав у сфері протидії злочинності на двосторонньому рівні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. Випуск 2 (77). Харків : Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ. 2017. С. 56-63.

10. Войціховський А. В. Тенденції створення регіональних міжнародних правоохоронних організацій у сучасних умовах. Науковий Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». Випуск 28. Том 3. Ужгород : Вид-во Ужгородського національного університету внутрішніх справ, 2014. С. 166-170.

11. Гулієв А. Д. Право зовнішніх зносин : підручник. Київ : НАУ, 2012. 488 с.

12. Грачевська Т. О. Міжнародні неурядові організації та їх внесок у проблему подолання бідності / Т. О. Грачевська // Грани. - 2014. - № 5. - С. 162-166.

13. Грачевська Т. О. Міжнародні неурядові організації та їх внесок у проблему подолання бідності / Т. О. Грачевська // Грани. - 2014. - № 5. - С. 162-166.

14. Діяльність Міжнародної організації праці [Текст] : навч. посіб. / [Ю. Д. Древаль та ін.; за заг. ред. Ю. Д. Древаля] ; Нац. ун-т цивіл. захисту України. - Харків : ХНАДУ, 2015. - 184 с.

15. Жекало Г. І. Міжнародні організації у політичних протиріччях та конфліктах сучасної України: концепція досліджень / Г. І. Жекало // Гілея: науковий вісник. - 2014. - Вип. 86. - С. 330-334.

16. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного до практики захисту прав людини : монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.

17. Зубарева А.Є. Міжнародно-правовий статус Комітету ООН з прав людини [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Зубарева Антоніна Євгенівна ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - Одеса, 2015. - 20 с.

18. Касьянова М. М. Міжнародні організації з захисту прав мігрантів / М. М. Касьянова // Гілея: науковий вісник. - 2015. - Вип. 102. - С. 432-437.

19. Коваленко С.О. Кодифікація інституту відповідальності міжнародних організацій у міжнародному праві [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Коваленко Сергій Олександрович ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ, 2015. - 18 с.

20. Короткий Т. Р., Гнатовський М. М. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права : довідник. Київ : Фенікс, 2017. 40 с.

21. Кучик О.С. Україна в міжнародних організаціях [Текст] : підручник / О. С. Кучик ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. - 411 с.

22. Пазюк А. В. Міжнародне інформаційне право : теорія і практика. Монографія / Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин. Дніпропетровськ : Середняк Т. К., 2015. 447 с.

23. Солоненко О. М. Міжнародна кримінальна юстиція: етапи становлення та розвитку. Київ : Ліра-К, 2017. 360 с.

24.Тарасов О. В. Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії: монографія. Харків : Право, 2014. 512 с.

25.Удалова Л. Д., Письменний Д. П., Омельченко О. Є., Савицький Д. О., Рожнова В. В., Форостяний А. В. Міжнародна правова допомога у кримінальному провадженні. Київ : Центр навчальної літератури, 2015. 240 с.

26.The Legal Mechanisms of Ensuring Regional Cooperation in Combatting Crime Within the Framework of the Council of Europe: Experience of Ukraine / A. Voitsikhovskyi, O. Bakumov, O. Ustymenko, M. Marchuk. *The Central European Journal of International and Security Studies (CEJISS)*. 2019. Volume 13. Issue 1. p. 138-160.

27. Borko A., Nehodchenko V., Volobuieva O., Kharaberiush I., Lohvynenko Ye. Fighting against cybercrime: problems and prospects in Ukraine and the world. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2019. Vol. 22, Special Issue 2. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Fighting-against-cybercrime-problems-and-prospects-in-Ukraine-and-the-world-1544-0044-22-SI-2-352.pdf>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. www.un.org/ru/ - офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй;
2. www.icj-cij.org/homepage/ru/ - офіційний сайт Міжнародного суду Організації Об'єднаних Націй;
3. <https://www.coe.int/uk/web/compass/council-of-europe> - офіційний сайт Ради Європи;
4. https://europa.eu/european-union/index_en - офіційний сайт Європейського Союзу;
5. <https://www.osce.org/ru/> - офіційний сайт ОБСЄ;
6. <https://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm> - офіційний сайт НАТО;
7. <https://www.wto.org/> - офіційний сайт Світової організації торгівлі;
8. <https://echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home> - офіційний сайт Європейського суду з прав людини;
9. <https://www.icc-cpi.int/about> - офіційний сайт Міжнародного кримінального суду;
10. www.interpol.int/ - офіційний сайт Міжнародної організації кримінальної поліції;
11. <https://www.europol.europa.eu/> - офіційний сайт Європейської поліцейської агенції (Європол).